

Djibouti: Statsborgerskap

- Hvem ervervet djiboutisk statsborgerskap ved uavhengigheten i 1977?
- Hvem tildeles djiboutisk statsborgerskap ved fødselen?
- Hvordan kan man erverve djiboutisk statsborgerskap?
- Er dobbelt statsborgerskap tillatt?

Avgrensning og kildefang

Denne responsen tar for seg utvalgte spørsmål knyttet til djiboutisk statsborgerskap, og bygger i all hovedsak på åpent tilgjengelige kilder. Spørsmål knyttet til statsborgerskap i Djibouti er sensitive. Det medfører at informasjonstilfanget er begrenset, og at enkelte forhold, deriblant praktiseringen av statsborgerloven, fremstår som uklare.

Historisk bakgrunn

Området som i dag utgjør Djibouti, var i førkolonial tid befolket av nomadiske folkegrupper, i hovedsak afarer og somaliere. I tillegg fantes det arabiske handelsstasjoner langs kysten. Franskmennene etablerte seg i området i 1859, og etablerte etter hvert kullstasjoner for den omfattende skipstrafikken gjennom Rødehavet. I 1886 opprettet de kolonien Fransk Somaliland, en sammenslåing av de franske protektoratene Obock og Tadjoura (Thuesen 2021).

Djibouti by vokste først frem i 1888, da den utgjorde endestasjon for jernbanen mellom Addis Abeba og Rødehavet. Byen ble med det en inngangsport for handel med Etiopia, og opplevde en stor befolkningsvekst som følge av migrasjon, i hovedsak fra Etiopia, Britisk Somaliland (dagens Nordvest-Somalia) og Jemen (Imbert-Vier 2012, s. 92-93; Thuesen 2021).

Kolonien endret i 1946 status til fransk oversjøisk territorium, som blant annet innebar at befolkningen kunne gjøre krav på fransk nasjonalitet. Etter en utvidelse av områdets selvstyre i 1967, endret det navn til Det franske Afar- og Issa-territoriet. Djibouti ble en selvstendig republikk 27. juni 1977, da et overveldende flertall i en folkeavstemning stemte for uavhengighet fra Frankrike. I et forsøk på

å skape en ny nasjonal identitet for alle befolkningsgrupper i landet, tok den nye nasjonen navnet etter sin største by, Djibouti (Imbert-Vier 2013, s. 124; Thuesen 2021).

Erverv av djiboutisk statsborgerskap ved uavhengigheten i 1977

Djiboutis første statsborgerlov ble publisert i 1981, og fastsatte hvem som skulle regnes som borgere av den nye staten. Ifølge lovens artikkel 5–7 gjaldt dette enhver som hadde ervervet «fransk nasjonalitet»¹ i Djibouti eller i et naboland, gjennom fødsel eller på annen måte, før uavhengighetsdagen 27. juni, og som tilhørte en av de «karakteristiske djiboutiske befolkningsgruppene».

Alle som var bosatt i Djibouti under det franske styret, hadde imidlertid ikke ervervet fransk nasjonalitet, og kvalifiserte dermed heller ikke til djiboutisk statsborgerskap. Grunnen til dette var at de franske myndighetene stilte krav om at man måtte bevise en historisk tilhørighet til territoriet. Arbeidet med å identifisere hvem som hadde slik tilhørighet, ble vanskeliggjort av at det knapt fantes sivilregistre, at grensene til nabolandene ikke var fastlagte og at deler av befolkningen ikke var fastboende, men migrerte mellom dagens Djibouti, Eritrea, Etiopia og Somalia. Fordi fødselsregistrering var lite utbredt, baserte i praksis de fleste oppføringene seg på vitnemål fra fremtredende personer fra lokale befolkningsgrupper.² Personer som ikke oppfylte vilkårene til å erverve fransk nasjonalitet, ble registrert som «utlendinger» (Imbert-Vier 2013, s. 134; 2020, s. 131–138).³

Myndighetene begynte i 1951 å utstede ID-kort til personer som hadde fått etablert fransk nasjonalitet på bakgrunn av tilhørighet til territoriet. Det er uklart hvor systematisk utstedelsen av ID-kort i denne fasen var, og hvilken praktisk betydning ID-kortene hadde i det daglige. Eksempelvis ble det i perioden 1951–55 i Djibouti by utformet om lag 11 000 ID-kort, hvorav i underkant av halvparten ikke ble hentet av innehaverne (Imbert-Vier 2013, s. 134).

¹ «Fransk nasjonalitet» refererte i de franske koloniene både til franske borgere (*citoyens français*), som regel etniske franskmenn fra Frankrike, og til franske koloniale undersåtter (*sujets français*). Disse kategoriene ble formelt slått sammen i 1946, og fikk i Djibouti fra og med 1956 de samme statsborgerrettighetene (Imbert-Vier 2013, s. 126; 2020, s. 142).

² I Djibouti by besto gruppen av fremtredende personer av to afarer, to arabere, to somaliere fra Issa-klanen, én fra Gadabursi-klanen og én fra Issak-klanen Habar awal (Imbert-Vier 2020, s. 136).

³ I tillegg til de praktiske utfordringene knyttet til å fastslå hvem som tilhørte territoriet, hadde spørsmålet stor politisk betydning for den franske kolonimakten, ettersom «fransk nasjonalitet» ga stemmerett ved folkeavstemningene i 1958, 1967 og 1977. I forbindelse med en folketelling foretatt av Magendie-delegasjonen i 1970–72, ble for eksempel en langt høyere andel av afarer enn somaliere registrert med fransk nasjonalitet, da afarene ble ansett som mer positive til fortsatt fransk kolonistyre enn den somaliske befolkningen (se Imbert-Vier 2020, s. 139–141).

På terskelen til uavhengighet sommeren 1976, forenklet myndighetene prosedyrene for utstedelse av ID-kort og utvidet samtidig kretsen av personer som kvalifiserte for «fransk nasjonalitet», til også å inkludere tidligere soldater og deres familier, samt utlendinger gift med djiboutiere (Bezabeh 2011, s. 601). Forenklingene førte til at om lag 50 000 nye personer fikk utstedt ID-kort, til sammenligning med 40 000 før 1976 (Imbert-Vier 2020, s. 141).

En FN-rapport (UN 1977) viser at per januar 1977 var ID-kort utstedt til om lag 93 000 personer, herunder 37 000 afarer, 32 000 somaliere tilhørende Issa-klanen, 18 000 somaliere fra andre klaner, 5000 arabere og 2000 «andre». Selv om rapporten tar forbehold om at oversikten ikke er komplett, er det Landinfos oppfatning at tallene kan indikere størrelsesforholdet mellom befolkningsgruppene som ble djiboutiske statsborgere ved uavhengigheten.⁴ I gruppen av somaliere fra andre klaner enn Issa, tilhørte trolig de fleste Gadabursi- og Isaak-klaner. Dette underbygges av at franske kolonimyndigheter førte klanoversikter over nettopp disse klanene (Imbert-Vier 2013, fotnote 69), og gir mening gitt den geografiske nærheten til disse klanenes kjerneområder (Abikar 1999).

Det foreligger ikke tilsvarende tall på hvor mange som ikke ble registrert eller som (for)ble registrert som «utlendinger» (Bezabeh 2011, s. 601). I forarbeidene til statsborgerloven av 1981 (s. 1) oppgis det imidlertid at over 50 000 utlendinger med opprinnelse i nabolandene, bodde i Djibouti på dette tidspunktet.

Den djiboutiske statsborgerloven

Djiboutisk statsborgerskap kan enten tildeles ved fødselen eller erverves gjennom naturalisering.

Djibouti fikk sin første statsborgerlov i 1981. Ifølge forarbeidene (1981, s. 1) tok loven sikte på å begrense adgangen til djiboutisk statsborgerskap for å forhindre ytterligere immigrasjon fra nabolandene. Dette innebar blant annet at loven ikke ga statsborgerskap til dem som hadde blitt kategorisert som «utlendinger» under det franske styret. I tillegg krevde loven at begge foreldrene måtte være statsborgere for å kunne overføre djiboutisk statsborgerskap til sine barn. Ifølge forskeren Samson A. Bezabeh (2011, s. 601-602), som har skrevet om statsborgerskap i Djibouti, sementerte loven av 1981 statsborgerskapsregimet fra det franske styret, og innebar at etterkommere av personer som ikke hadde blitt tildelt

⁴ Omtrent det samme størrelsesforholdet fremgår av en folketelling foretatt av Magendie-delegasjonen i 1970–72 (Imbert-Vier 2020, s. 140). Samson A. Bezabeh (2011, s. 602) oppgir på sin side at om lag 187 000 ID-kort ble utstedt – 98 000 til Issa, 74 000 til afar, 10 000 til arabere og 3000 til andre. Landinfo har ikke gjenfunnet disse tallene i kilden Bezabeh har referert til, den ovennevnte FN-rapporten fra 1977. Sett bort fra det, om vi antar at Issa-kategorien inkluderer andre somaliske klaner, strider heller ikke Bezabehs tall mot det indikerte størrelsesforholdet mellom de ulike etniske gruppene afar, somali, arabere og andre.

«fransk nasjonalitet», ikke uten videre kunne bli djiboutiske statsborgere, men befant seg i en limbosituasjon.

I 2004 ble det vedtatt en ny statsborgerlov, som i 2018 ble inntatt i sivilloven. Statsborgerloven av 2004 viderefører prinsippet om at djiboutisk statsborgerskap tildeles på bakgrunn av foreldrenes nasjonalitet. Loven representerte imidlertid en oppmykning på noen punkter, blant annet frafalt kravet om at begge foreldrene må være djiboutiske for å kunne videreføre statsborgerskap til sine barn.

Ifølge lovens artikkel 8 kunne myndighetene i en overgangsperiode på fem år etter at loven ble vedtatt i 2004, utstede sertifikater basert på vitnemål, som muliggjorde fødselsregistrering og tildeling av statsborgerskap til personer som var født i Djibouti uten å ha blitt tildelt statsborgerskap tidligere. Landinfo er ikke kjent med hvordan dette ble praktisert. I en rapport utarbeidet for UNHCR, skriver imidlertid forskeren Bronwen Manby (2021, s. 22) at lovbestemmelsen tilsynelatende ikke ble implementert i praksis.

Hvem tildeles djiboutisk statsborger fra fødselen av?

Ifølge den djiboutiske statsborgerloven av 2004 (art. 4 og 5) regnes barn av en djiboutisk far og/eller mor, født i eller utenfor Djibouti, som djiboutisk statsborger fra fødselen av.

Barn født i Djibouti, med ukjente foreldre, regnes også som djiboutiske statsborgere (art. 6).

Landinfo er ikke kjent med hvordan lovverket praktiseres. Ifølge forskeren Simon Imbert-Vier (2020, s. 143) er det fremdeles i praksis enklere å overføre statsborgerskap for far enn for mor, uten at han viser til konkrete eksempler eller utdyper dette.

Hvordan kan man erverve djiboutisk statsborgerskap?

Den djiboutiske statsborgerloven (art. 15 og 16) åpner for at man kan søke om djiboutisk statsborgerskap etter ti års botid i landet.⁵ Botidskravet senkes til fem år dersom man har ytt eller vil kunne yte særlig viktige tjenester for Djibouti.

En utlending som er gift med en djiboutisk statsborger, kan søke om djiboutisk statsborgerskap etter ti års samliv. Dersom paret har barn sammen, reduseres samlivskravet til fem år (art. 12). Ifølge professor Yves Strickler, som deltok i utformingen av den djiboutiske sivilloven, er det en naturlig lovtolkning at ektefeller dermed ikke er underlagt bostedskravet (e-post, november 2021).

Videre krever statsborgerloven at man må være ved god helse, ha godandel (art. 18) og kunne assimileres, særlig ved kjennskap til et av språkene som brukes i

⁵ Ordlyden i lovens art. 15 er at Djibouti har vært ens «résidence habituelle» i denne tiden.

Djibouti (art. 19).⁶ Loven sier at man ikke kan bli djiboutisk statsborger dersom man er dømt for eller har begått en forseelse mot rikets sikkerhet, en straffbar handling med strafferamme over et halvt år eller som utgjør brudd på spesifikke bestemmelser i straffeloven (art. 21).

Landinfo er ikke kjent med hvordan lovverket om naturalisering praktiseres av djiboutiske myndigheter, men de konsulterte kildene tilsier at ens etniske og/eller klanmessige tilhørighet har betydning ved søknad om naturalisering. Bezabeh (2011, s. 599-600, 604) påpeker i sin artikkel om statsborgerskap i Djibouti at slik tilhørighet generelt har betydning for tilgang til offentlige tjenester, også i tilknytning til søknad om statsborgerskap.⁷ Han viser blant annet til at et stort antall Issa-somaliere fra Etiopia fikk djiboutisk statsborgerskap,⁸ etter å ha blitt innlemmet i djiboutiske sikkerhetsstyrker under borgerkrigen mot den afar-baserte opprørsgruppen FRUD på 90-tallet.⁹

Betydningen av etnisitet og klan for å bli statsborger ved naturalisering, understøttes av professor Yves Strickler (e-post mars 2021), som oppgir at selv om det er mulig for personer fra andre somaliske klaner å bli naturalisert, er det generelt enklere for somaliere fra Issa-klanen og afarer.

Dobbelt statsborgerskap er tillatt

Dobbelt statsborgerskap var ikke tillatt etter statsborgerloven av 1981, men ble tillatt i henhold til artikkel 11 i statsborgerloven av 2004. Landinfo er imidlertid ikke kjent med hvordan bestemmelsen praktiseres.

Befolkning i Djibouti uten djiboutisk statsborgerskap

En betydelig del av befolkningen i Djibouti har ikke djiboutisk statsborgerskap.¹⁰ Denne gruppen inkluderer immigranter med og uten lovlig opphold, men også

⁶ De offisielle språkene i Djibouti er fransk og arabisk, mens somali og afar er språkene flest har som morsmål (Landinfo 2017).

⁷ Bezabeh (2011, s. 600) viser til at Issa-underklanen Memassan befinner seg øverst i det politiske hierarkiet i Djibouti, etterfulgt av øvrige Issa-somaliere, afarer og arabere, mens nylig ankomne arbeidsmigranter, spesielt etiopiske, befinner seg på bunnen.

⁸ Issa-klanen er også hjemmehørende i Nordvest-Somalia (Somaliland) og Etiopia (se for eksempel Abikar 1999).

⁹ Den afar-baserte opprørsbevegelsen Front of Restoration of Unity and Democracy (FRUD) utkjempet en borgerkrig mot den djiboutiske hæren 1991–1994. Ifølge statsborgerloven av 1981, artikkel 13, gis personer som er en del av hæren eller sikkerhetsorganer djiboutisk statsborgerskap. Innlemmelsen av etiopiske Issa-somaliere i hæren bidro dermed både til å styrke hærens slagkraft i kampen mot FRUD, og samtidig øke andelen Issa-somaliere i landet (Bezabeh 2011, s. 604).

¹⁰ Det finnes ingen offisielle tall på antallet statsborgere i Djibouti. Forskeren Simon Imbert-Vier (2020, s. 143-145) mener at et flertall av Djiboutis innbyggere ikke er statsborgere. Han viser til at antallet registrerte stemmeberettigede antagelig overlapper med antallet statsborgere, og at det ved valget i 2013 var registrert 180 000 stemmeberettigede, mot en total befolkning på i overkant av 800 000 ved folketellingen i 2009. Landinfo bemerker at disse tallene ikke tar høyde for at en stor

personer (og deres etterkommere) som ikke fikk djiboutisk statsborgerskap ved uavhengigheten i 1977 fordi de var registrert som «utlendinger» (Bezabeh 2011, s. 601-605).

Det finnes ingen offentlig oversikt over hvor mange av Djiboutis innbyggere som ikke har statsborgerskap i dag, fordi de selv eller deres forfedre var registrert som «utlendinger» i 1977. Bezabeh (2011, s. 601-605) viser i sin studie til eksempler på personer som er født i Djibouti og har foreldre som bodde i landet i 1977, men som i praksis ikke får statsborgerskap. På bakgrunn av sitt feltarbeid i Djibouti, anslår Bezabeh at antallet personer i Djibouti som befinner seg i en slik situasjon, «ikke er ubetydelig». Dette underbygges av forarbeidene til statsborgerloven av 1981 (s. 1), hvor det oppgis at i overkant av 50 000 utlendinger med opprinnelse i nabolandene, oppholder seg i Djibouti.

Djiboutiske myndigheter varslet i 2003 at de planla å utvise 100 000 ulovlige immigranter fordi de utgjorde en sikkerhetstrussel (Reuters 2003).¹¹ På bakgrunn av sitt feltarbeid i Djibouti, anslår Bezabeh (2011, s. 603-604) at «mange tusen» faktisk ble utvist. Landinfo er ikke kjent med oppholdsstatusen til de utviste, eller om gruppen inkluderte personer som hadde oppholdt seg i Djibouti siden før 1977.

andel av befolkningen er under stemmerettsalder, i tillegg til at det er krav i Djibouti om at stemmeberettigede må registrere seg som velgere.

¹¹ Ifølge Ibrahim Muhammed Kamil, Djiboutis ambassadør til Etiopia, gjaldt den planlagte utvisningen 60 000 etiopiere, 30 000 somaliere, 10 000 jemenitter og 1000 eritreere (Reuters 2003).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Abikar, A. (1999). Clan Distribution of the Somalis in Horn of Africa. I: Accord (2009), *Clans in Somalia: Report on a lecture by Joakim Gundel, COI workshop Vienna, 15 may 2009* (revised edition). Wien: Accord, s. 30. Tilgjengelig fra <https://bit.ly/3fNwvit> [lastet ned 14. januar 2022]
- Bezabeh, Samson A (2011). Citizenship and the Logic of Sovereignty in Djibouti. *African affairs*, 110(441), 587-606. Tilgjengelig fra <https://bit.ly/3qlMqKQ> [lastet ned 13. januar 2022]
- UN, dvs. United Nations General Assembly (1977). *Implementation of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples. Question of French Somaliland. Note by the Secretary General. Addendum. Annex III. (A/32/107/Add.1)*. New York: UN. Tilgjengelig fra https://digitallibrary.un.org/record/660653/files/A_32_107_Add-1-EN.pdf [lastet ned 13. januar 2022]
- Forarbeid til statsborgerloven (1981). Exposé des motifs projet de code de la nationalité djiboutienne (Loi no. 200/AN/81) Tilgjengelig fra <https://bit.ly/3nndk3c> [lastet ned 14. januar 2022]
- Imbert-Vier, Simon (2012). The "Barrage de Djibouti", from migration barrier to identity building. *ITYOPIS*, 2. Tilgjengelig fra http://ityopis.org/Issues-2_files/ITYOPIS-2-Imbert-Vier.pdf [lastet ned 14. januar 2022]
- Imbert-Vier, Simon (2013). Afars, Issas ... and Djiboutians: Toward a History of Denominations. *Northeast African Studies*, 13(2), 123-150. Tilgjengelig fra <https://www.jstor.org/stable/10.14321/nortafirstud.13.2.0123> [lastet ned 13. januar 2022]
- Imbert-Vier, Simon (2020). Identifier les nationaux à Djibouti (1946-2004). *Le Mouvement Social*, 273(4), 129-145. Tilgjengelig fra <https://www.cairn.info/revue-le-mouvement-social-2020-4-page-129.htm> [lastet ned 13. januar 2022]
- Landinfo (2017). *Djibouti: Språkforhold*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Djibouti-Spr%C3%A5kforhold.pdf> [lastet ned 13. januar 2022]

Manby, Bronwen (2021). *Citizenship and Statelessness in the Horn of Africa*. Nairobi: UNHCR.
Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/docid/61c97bea4.html> [lastet ned 13. januar 2022]

Reuters (2003, 2. september 2003). 100,000 Immigrants To Be Expelled. *New York Times*.
Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2003/09/02/world/world-briefing-africa-djibouti-100000-immigrants-to-be-expelled.html> [lastet ned 18. november 2021]

Statsborgerloven (1981). *Code de le Nationalité Djiboutienne (Loi No. 200/A.N./1981)*.
Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/country,,,DJI,456d621e2,3ae6b4e18,0.html> [lastet ned 13. januar 2022]

Statsborgerloven (2004). *Code de le Nationalité Djiboutienne (Loi n°79/AN/04/5ème)*.
Tilgjengelig fra <https://bit.ly/3rudPcZ> [lastet ned 13. januar 2022]

Thuesen, Nils Petter (2021, 14. april 2021). *Djibouti. Store norske leksikon*. Oslo: SNL.
Tilgjengelig fra <https://snl.no/Djibouti> [lastet ned 16. desember 2021]

Muntlige kilder

Yves Strickler, professor i juss ved Université Côte D’Azur, e-poster mars og november 2021.

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.